

ÖĞRETMENLERİN ÖZYETERLİLİĞİ ÜZERİNE DERLEME BİR MAKALE

Öğretmen. Ayşegül ÜNÜVAR
Emine Çetintürk Anaokulu
aysegul51_2015@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-2782-024X

Derleme Makale

Geliş Tarihi: 16.03.2023

Revize Tarihi: 30.06.2023

Kabul Tarihi: 31.10.2023

Atıf Bilgisi: Ünüvar, A. (2023). Öğretmenlerin özyeterliliği üzerine derleme bir makale. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 4(2), 85-103.

ÖZ

Eğitimin en önemli aktörlerinden birisi olan öğretmenin, yaşamını sürdürdüğü toplumun kültürünün devamını sağlamak ve bu kültürün gelecek nesillere aktarılabilmesi için belirli kabiliyet ve hüneleri bünyesinde bulundurması gereklidir. Bu kabiliyet ve hünelerden biri olan özyeterlilik algısı öğretmenin kendisindeki beceri ve yeteneklerini yapmış olduğu işte, kendisine olan inancını ifade etmektedir. Özyeterlilik öğretmenin, belirli bir etkinlikteki yeteneği ile farklı durumlara baş etmedeki yeteneği, kapasitesi, işe karşı algısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özyeterlilik görüldüğü üzere, öğretmenlerin karşılaşmış oldukları olaylar karşısında harekete geçebilmesi için, kendisinde görmüş olduğu yetenekleri ortaya çıkartarak, kendisiyle ilgili pozitif tutumlar sergilemesidir. Özyeterlilik algıları yüksek olan öğretmenlerin, eğitimde konulan hedeflere ulaşmalarında yeterli isteğe ve enerjiye sahip olmalarını sağlayacaktır. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden alanyazın doküman tarama ve inceleme modeli kullanılmıştır. Doküman incelemesinde seçkisiz örneklem yöntemi kullanılarak "dokümana ulaşma, dokümanı anlama, dokümanın orijinalliğinin doğrulanması, verinin incelenmesi" dikkate alınmıştır. Çalışmanın evrenini tez, dergi, kitap ve makale çalışmaları oluşturmaktadır. Öğretmenin özyeterlilikleri, öğrenciyi tanıma, program ve içerikleri belirleme, mesleki gelişimlerini takip etme, kişisel ve mesleki değerlerini öğrenme ve öğretme, okul aile ve toplum ilişkilerinin gelişimini izleme ve değerlendirme bileşenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin özyeterliliklerinin geliştirilebilmesi için yöneticilere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenlerin çalışma ortamlarını, çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlarının güçlendirilmesi, yeni başlayan öğretmen adaylarına yöneticilerin tecrübeleriyle örnek olmaları, öğretmenlerin özyeterliliklerinin gelişmesini sağlayacaktır. Sonuç olarak özyeterlilik algısı yüksek olan öğretmenlerin vermiş olduğu eğitimlerde öğrencilerin başarılarının yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özyeterlilik, eğitim yönetimi, yönetici, öğretmen.

A COMPILATION ARTICLE ON TEACHERS SELF-EFFICIENCY

ABSTRACT

The teacher, who is one of the most important actors of education, must have certain abilities and skills in order to ensure the continuity of the culture of the society in which he lives and to transfer this culture to the next generations. The perception of self-efficacy, which is one of these abilities and skills, expresses the teacher's belief in himself in the work he has done. Self-efficacy is the teacher's ability to cope with different situations with his ability in a particular activity, his capacity, and his perception of the job. As can be seen, self-efficacy is the ability of teachers to show positive attitudes about themselves by revealing the abilities they have seen in themselves so that they can take action in the face of the events they have encountered. It will ensure that teachers with high self-efficacy perceptions will have sufficient desire and energy to reach the goals set in education. In the study, the literature document scanning and review model, which is one of the qualitative research designs, was used. In the document analysis, "reaching the document, understanding the document, verifying the originality of the document, examining the data" were taken into consideration by using the random sampling method. The universe of the study consists of thesis, journal, book and article studies. A teacher's self-efficacy consists of the components of knowing the student, determining the program and content, following their professional development, learning and teaching their personal and professional values, monitoring and evaluating the development of school family and community relations. In order to develop teachers' self-efficacy, administrators have important duties. Strengthening the working environments of the teachers, the organizational ties of the working teachers, setting an example to the new teacher candidates with the experience of the administrators will enable the self-efficacy of the teachers to develop. As a result, it has been revealed that the success of the students is high in the trainings given by the teachers with a high perception of self-efficacy.

Keywords: Self-efficacy, educational administration, administrator, teacher.

Giriş

Özyeterlilik kavramının temeli sosyal öğrenme teorisine dayanmaktadır. Bandura'nın çalışmalarında, bireye ait beceri ve bilgilerin güncel olarak değerlendirilebilmeleri için bireylerin

ilgi duydukları alanlarda kendi becerilerine güvenmeleri gerektiğini savunmuştur (Bolat, 2011, s.256). Özyeterlilik kavramını oluşturan öğeler; bireyin kendi becerilerini öne çıkararak bir işin yapılması için çalışmalara başlaması, işi yaparken karşılaşacağı zorlukların giderilmesi için planlar yapması, zorluklara karşı motivasyonunu yüksek tutarak işi başaracağına inanmasıdır (Akbaş ve Çelikkaleli, s.105). Özyeterliliği yüksek olan bireylerin yetenekleri, bireysel gelişimlerini daha çabuk tamamlamasını sağlar (Cihan, 2014, s.8).

Bireylerin yapmış oldukları mesleklerde elde ettikleri başarılar özyeterliliklerinin kendilerini ne kadar etkilediği farklı araştırmaların bulgularıyla da desteklenmektedir. Örneğin özyeterlilik düzeyi düşük olan kişilerde korku, bunalım, sigara içme isteği, girişkenlik özelliklerinin zayıf olması gibi sonuçlar doğururken, özyeterliliği yüksek olan kişilerde girişkenlik, bulunduğu ortamda kendini ifade edebilmesi, yaptığı işlerde başarılı olması gibi birçok değişkenin odak noktasıdır (Turcan, 2011, s.21).

Özyeterlilik inancı bireyin davranışlarının oluşmasında etkilidir. Birey başlayacağı bir işi yapabileceğine bu iş için kendisinde yeteri kadar tecrübe ve becerinin olduğuna inanırsa, işi yapmak için daha istekli olur. Bu doğrultuda işi yapacağını kararlılığını da gösterir. Özyeterlilik inancı, yapılacak işte ne kadar çaba harcayacaklarını, amaçlarına ulaşmadaki zorlukların neler olduğunu ve başarısızlıkla karşılaştıklarında gösterecekleri tepkilerde de etkili olmaktadır (Ekici, 2006). Özyeterlilik algısı yüksek olan bireyler işlerini sergilerken ısrarcı olmaları, işten yılmamaları ve işin bitirilmesi için yüksek bir çaba sarf etmeleri söz konusudur (Çolak, 2019). Özyeterliliği düşük olan bireyler kendilerine güvenleri olmadığı için yapılacak işler için olumsuz düşünceler beslerler, bu sebepten dolayı zorluklarla karşılaştıklarında çözüm yolları bulmakta zorluk çekerler (Deniz ve Erdener, 2016).

Eğitim örgütlerinin, niteliğinin yükseltilmesi temel amaçlardan olup, bu durumu gerçekleştirecek olan öğretmenlerin mesleki başarılarının yüksek olması gerekmektedir. Öğretmen performansı, eğitim öğretim verimliliğinin yüksek olmasında önemli bir yere sahiptir (Erdem, 2006). Eğitimin temel taşlarından olan öğretmenin görevindeki niteliği, sorumluluğu ve eğitimdeki rolü öğretmenin başarısında etkili olmaktadır. Öğretmenlerin eğitim-öğretimdeki başarılarının değerlendirilmesi yapılırken, öğrencilerin verimliliği, sınıf gözlemi ve veli görüşmelerine göre bakılsa da öğretmenin özyeterliliğinin yüksek olması öğretmenin başarısında asıl olan etken olup, öğretmenin motivasyonunun da yüksek olmasının nedenidir (Sümbül, 1996). Öğretmenin kendi bilgisine, tecrübesine ve meslek kariyerine güvenmesi bu kriterleri ulaştığı kitlelere aktara bilmesi, öğretmenin kendine olan güvenin ve özyeterliliğinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür (Ateş, 2016). Öğretmenlerin özyeterlilik inançları; öğrencilerin sergilemiş oldukları tutum ve davranışları, öğrencilerin akademik kazanımlarına etki etme dereceleri öğretmenin kendini yeterli görmesi olarak tanımlanabilmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmenlerin özyeterlilik inançları, eğitim ortamının oluşturulmasında, eğitim-öğretim faaliyetlerinin istenilen yönde gerçekleştirilmesinde ve hedeflerin yakalanmasında, öğretmen özyeterliliklerinin öneminin büyük olduğu görülmektedir (Kiremit, 2006). Öğretmenlerin kendi özyeterliliklerinin yüksek olması bulunduğu ortamdaki eğitimde başarının artacağına, öğretmenin meslek inancının ve motivasyonunun yüksek olmasını sağlayacaktır. Özellikle belirli bir yıl çalıştıktan sonra meslek tükenmişliğinin olmaması, öğretmenin özyeterlilik düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Erdener ve Dalkıran, 2017; Sezer, 2012).

Sonuç olarak eğitim örgütlerinde görev yapan öğretmenlerin, eğitim öğretim çalışmalarında istenilen seviyelerin yakalanmasında, öğrencilerin eğitime olan ilgilerinin artmasında ve bireylerin gelecekteki başarılarında öğretmenlerin özyeterlilik düzeylerinin ne kadar etkili olduğu ve özyeterlilik düzeylerinin nasıl geliştirilebileceği çalışmamızın problem durumunu oluşturmaktadır. Geçmişte ve günümüzde insan ilişkilerinin en çok önem taşıyan yerlerin eğitim kurumları olduğu bilinmektedir. Eğitim kurumlarının temel taşlarından olan öğretmenlerin yaptıkları işlerinde başarılı olabilmeleri için özyeterlilik inançlarının çok kuvvetli olması gerekmektedir (Erdoğan, 2015). Daha önceki yapılan çalışmalar incelendiğinde özyeterliliği etkileyen sebeplerin neler olduğu, tekbir başlık altında fazla bir çalışmanın

yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışma literatür çalışmalarından farklı olarak öğretmenlerin özyeterlilik düşüncelerini nelerin etkilediği ve öğretmenlerin özyeterlilik algılarının nasıl geliştirileceği çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Öğretmenlerin özyeterlilik algılarının geliştirilmesinin eğitime nasıl katkı sağlayacağı amaçlanmaktadır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların, öğretmenlerin özyeterlilik algılarının nelerin etkisinde kaldığı, bu algıların nasıl düzeltilebileceğine dair çalışmaların yapılması öğretmenlerin özyeterliliklerini engelleyici önlemlerin alınması daha sonra yapılacak olan literatür çalışmalarına ışık tutması amaçlanmaktadır.

Özyeterlilik Kavramı

1977'de ilk kez Bandura tarafından gündeme getirilen bilişsel davranış değişimi, özyeterlilik olarak ele alınmış ve özyeterlilik duygusunun güçlü olabilmesi için, sosyalleşme ilişkisine bağlı olduğunu ifade etmiştir (Bandura, 1977). Özyeterlilik kavramının görüldüğü alanların basında, kariyer seçimi, okul başarısı, fiziksel ve mental sağlık verilebilir. Kişinin yaptığı işte başarıya ulaşabilmesi için o işle aktif olarak uğraşması ve işi elinde tutması gerekmektedir (Şişman ve Turan, 2004, s.120).

Özyeterlilik inancı, kişinin yaptığı işte belirli bir başarı gösterebilmesi için belirli etkinlikler düzenlemesi sırasında çıkabilecek sorunlara karşı, başa çıkabilme özelliğidir (Bandura, 1982). Karşılaşılan sorunlar karşısında kişinin geçmiş tecrübelerinden yararlanarak ne kadar ve nasıl bir çözüm üretebileceğine dair bireyin yeterlilik inancıdır (Çankır, 2016). Aynı şekilde bireyin görevi başarabileceğine dair inancı özyeterliliğe dair inancıdır (Köksoy, 2017). Özyeterlilik kavramı, bireyin kişisel yeteneklerine güvenmesiyle bağlantılı değil, kişinin yetenekleri ve becerisine bağlı olan inancıdır. Özyeterlilik, bireyin kendisinde olduğuna inandığı kaynaklara güvenmesi demektir (Yıldırım ve İlhan, 2010). Kişilerin özyeterlilik algılarını önlerine çıkan engellere karşı gösterdikleri tepkiler ve dirençler, içerisinde buldukları çabalar oluşturmaktadır (Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005). Bireylerin algılanan özyeterlilikleri, bireylerin ne kadar çaba sarf ettikleri, eylemlere karşı göstermiş oldukları davranış seçimleri, engellere karşı ne kadar dayanabileceklerine bağlıdır (Bakan, Doğan ve Yılmaz, 2017).

Özyeterliliği yüksek ve düşük bireylerin ayırt edilmesindeki en büyük etken, özyeterliliği yüksek olanların karşılaştıkları sorunlara karşı çabuk toplanmaları ve ısrarcı olmaları, yılmadan işin üzerine gitmeleridir. Özyeterliliği yüksek olan bireylerin kendilerine güvenleri yüksek olduğu için davranışlarına olumlu yönde yansımaktadır (Bandura, 1977). Özyeterliliği yüksek olan bireyler uğraştıkları konuda daha kararlı ve istekli bir şekilde çözmek için çaba sarf ederler (Schunk, 2014, s.107; Akt. Dönmez ve Ramazan, 2017). Sonuçta, özyeterlilik düzeyleri yüksek olan bireylerin hedeflere ulaşmadaki çabalarının da arttığı bilinmektedir (Çetin ve Basım, 2010). Özyeterlilik; eyleminde geçerli olan becerilerinin ortaya çıkması, fark edilmesi, buna göre eylemin planlanması, becerinin örgütlenmesi, elde edilen tecrübelerin gözden geçirilmesiyle ortaya çıkan güdülenme öğelerini ifade etmektedir (Yıldırım ve İlhan, 2010). Kişide var olan yetenek ve beceriler kişinin özyeterlilik inancı değildir (Azar, 2010). Bireyin karşı karşıya kaldığı sorunları halledebilmesindeki becerisini ifade eden durumdur (Evers, Brouwers, ve Tomic, 2002, s.229, Akt. Bolat 2011).

Bireyin başarabileceği bir işte, her türlü kapasiteye sahipken kendisinin özyeterliliğinin düşük olduğu için işe başlamaz, en başta bu işte başarısız olduğunu düşündüğü için korkup işe atılmadığı için başarısızlığı kabullenmiş olur. Başka bir bakımdan her türlü kapasiteye sahip olan bireylerin özyeterlilik düşünceleri zayıf olduğu için ya eylemi hiç gerçekleştirmeyecek ya da eyleme başlasa bile kafada başarısız olacağı inancı olduğu için başaramayacaktır (Özerkan, 2007). Kısaca bireylerin işlerinde başarılı olabilmeleri, kişisel özelliklerine ve işin yapılabilmesi için kişinin bulunduğu ortama da bağlıdır (Çalık ve Naktiyok, 2018). Bireyin yapacağı bir işte başarıya ulaşabilmesi için gerekli olan özyeterliliği kendisinde görüp işi başarabileceğini düşünüp harekete geçmesi, ikinci en önemli olan etken ise kişinin bu işi başarabileceğindeki özyeterlilik inancının tam olmasıdır. Bireyin özyeterlilik inancındaki durum iki şekilde ifade edilebilir

(Korkmaz, 2002, s.211):

“Kişi yapacağı işte başarısız olacağına inandıysa o işi yapmaz. Kişi kendisindeki beceriye ve yeteneğe güvenerek bir işi yapabileceğine inanırsa, o iş üzerine üzerinde performansını geliştirmek için çalışmalarda bulunur.”

Eğimin en önemli temel taşlarından olan öğretmenlerin, toplumun kültürünü ve kültürün devamlılığını bireylere aktarmalarında önemli aktörlerden olduğu bu görevini devam ettiren kendisinde önemli kabiliyet ve değerlerin olması gereklidir. Bu kabiliyet ve değerlerden birisi öğretmenlerin özyeterlilik algı düzeyleridir. Bandura “Sosyal Öğrenme Kuramı” isimli araştırmasında özyeterlilik algısını ön plana çıkarırken, bireyin yapmış olduğu işte kendinin farkında olması, işi yapabileceği inancına olan güvenini göstermektedir (Nakip ve Özcan, 2016). Senemoğlu ise (1997) yaptığı çalışmada, özyeterliliği “bireyin, belirli bir etkinliği başarma yeteneğine, farklı durumlara baş etme becerisine ve kapasitesine olan algısı, inancı, yargısı” olarak adlandırmaktadır. Bunun yanında Özyeterlilik, bireylerin belirli etkinlikleri düzenleyebilmesi için belirli performans sergileyip o işte başarılı olma kapasitesine yönelik algısı olarak ifade edilmiştir (Koç, 2009, s.234). Özyeterlilik görüldüğü üzere bireylerin olaylar karşısında harekete geçerken kendilerinde olan yeteneklerinin farkında olmaları sonucunda kendilerinde olumlu tutumlar sergilemeleridir. Yapılan alanyazın çalışmalarında özyeterliliğin Türkçe karşılığı olarak “özyeterlilik algısı”, “özyeterlilik inancı”, “özyeterlilik beklentisi”, “yetkinlik beklentisi”, gibi birçok ifadeye karşılık gelmektedir (Nakip ve Özcan, 2016).

Bandura (1997); özyeterlilik algısını ikiye ayırmıştır. Birinci yeterlilik beklentisi, ikinci ise sonuç beklentisi olarak sınıflandırmıştır (Akt. Kartopu, 2015, s.57);

“Yeterlilik Beklentisi: Bireyin işi yapabileceğine dair kendisine olan güvenidir. Kişi kendisinde işi yapabilecek beceriye sahip olduğunu düşünmesi, bu işi yapabileceğine dair inancının tam olmasıdır.

Sonuç Beklentisi: İş gerçekleştirileceği davranışı ortaya çıkarmasıdır. Kişinin beklentileri içsel planlar ve bilişsel haritaların ortaya çıkarılmasını sağlar. Kişiler hedefledikleri amaca ulaşabilmeleri için kendilerine yönetim belirler ve ortaya çıkan sonucu tecrübe ederek öğrenirler.”

Özyeterlilik İnancı

Bireyin yapmak istediği çalışmaları başarabilecekleri yargıları kendilerinde görmeleri özyeterlilik inancıdır. Kısaca özyeterlilik inancı, “Bu sonuçlara göre işi yerine getirebilir miyim?” sorusuna verilen cevapla ilgilidir. Bireyin sosyal yaşamdaki bir işi yapması veya problemi çözmesi, futbol oynaması, kitap okuması gibi benzer işleri yapabilmesi özyeterlilik inancıdır (Melik, 2014). Kear (2000), bireylerin belirli konulardaki özyeterlilik inancı genellikle, bireyin o konu ile ilgili olan algılarının nasıl olduğunu belirtmiştir. Özyeterlilik sosyal psikolojik alanında geliştirilmiş bir kavram olarak farklı disiplin alanlarında kullanıldığı gibi pek çok alanda da uygulandığına dair ifadeler kullanılmıştır (Akt: Yılmaz ve Çokluk-Bökeoğlu, 2008, s.148).

Leithwood (2007) özyeterliliği, bireyin kendisindeki yeteneğine ve kapasitesine olan inancı olarak ifade etmiştir. Fakat gerçekte kişinin özyeterlilik algısının bireyin yeteneğini ve kapasitesini belirtmediğini ifade etmiştir (Erdoğan, 2015). Kişi kendisinde olan yeteneklerin iş için yeterli olduğunu ifade etse de tam tersi de olabilir. Mükemmeliyetçi birinin herhangi bir iş karşısında iyi performans koymaya çalışan kişinin ortaya koyduğu performans yeterli görülmeyebilir. Kişinin sergilemiş olduğu performans iyi olabilir. Bu sebeple kişinin performansı özyeterlilik algısıyla çelişebilmektedir (Kurt, 2012, s.199).

Özyeterlilik algısı; bireyin karşılaştığı sorunlarla ne kadar süre karşı karşıya kalabileceğini görmeli, bu sorunu nasıl çözebileceğini belirlemektedir. Önüne çıkan engelde birey işi yapabileceğine dair olumsuz düşünceleri varsa, önüne çıkan bu engelden dolayı sıkıntı

yaşayabileceğini düşünerek bu işten vazgeçebilir. Kendi yeteneklerine güvenen bireylerde, önlerine çıkan sorunları kendilerine güvendikleri için aşmaya çalışacaklardır (Bıkmaz, 2002, s.199).

Özyeterlilik Tipleri

İkiye ayrılan özyeterlilik algısının birincisi, algılanan sorunda performansı gerçekleştirebilme becerisidir. İkinci özyeterlilik tipi olarak ortaya çıkan sorunlara karşı baş etmek için gösterilen davranışlardır (Bolat, 2011). Zimmerman tarafından, özyeterlilik tiplerinin akademik özyeterliliğinin farklı yanları aşağıdaki gibi açıklanmıştır (Akt. Özerkan, 2007, s.33):

“İçsel inanç olarak bireyin görevi yerine getirebilmesidir. Özyeterlilik algısı değişik kapsamlara sahip olduğu için, bireyin İngilizce özyeterlilik algısı ile matematik özyeterlilik algısı arasında farklılıklar vardır. Özyeterlilik dereceleri belirlenirken bireyin davranışını belirleyen doğru ölçütlerle elde edilirken, kıyaslamalarda ve ölçütlerde değişiklik yapılmaz. Bireyin özyeterlilik düzeyi işe veya faaliyete başlamadan önce ölçülmelidir.”

Özyeterlilik Algısının Önemi

Kişinin duyuşsal, bilişsel ve psikomotor gibi gelişimlerinde kişinin kendine olan inancı etkili olmaktadır. Özyeterliliği yüksek olan bireylerin sorunlar üzerindeki uğraşları daha fazla olurken, düşük özyeterliliğe sahip olan bireylerin uğraşları daha azdır. Karşılaştıkları zor durumlara karşı başarılı olmak için ısrarcı ve dayanıklıdırlar. Özyeterliliği yüksek olan bireylerin yapmış olduğu işlerde gösterdiği performans direnci artmaktadır. Özyeterlilik özelliği düşük olan bireylerde ise karşılaştıkları sorunlarda fazla direnç göstermemekte sorunun büyüdüğünü gördükleri anda yaşadıkları kaygıdan dolayı işlerini yarım bırakabilmektedirler (Şişman ve Turan, 2004). Özyeterliliği düşük olan bireylerin yapabilecekleri işlerin gerçekleşmesine, kişinin yetenekleri engel olduğu gibi, özyeterlilikleri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Özyeterlilik inancı yüksek olan bireylerde ise karşılaştıkları sorunları özyeterlilikleriyle kolayca aşmaktadırlar. Sorunlar karşısında dayanıklılığın ve çabanın da özyeterlilik inancına paralel olarak arttığı görülmektedir. Diğer taraftan, özyeterlilikleri zayıf olanların çabuk yılgınlık gösterdikleri, eylemden kaçındıkları, güçlükler karşısında daha fazla başarısız oldukları görülmüştür (Düz, 2015, s.9). Bireyin çevresel ortam seçimlerini ve etkinliklerini Bandura'nın özyeterlilik konusundaki çalışmaları göstermiştir. Kişiler başaramayacakları sorunlarla karşılaştıklarında kaçma eylemi göstermektedirler. Buradan kişilerin sorunlarla baş edebilmeleri özyeterlilik algılarına bağlıdır. Kişi özyeterliliğine ne kadar fazla güvenirse, sorunları o kadar çabuk aşar (Aksoy ve Diken, 2009, s.711).

İnsanların kişisel ve sosyal yaşamlarını devam ettirmelerinde özyeterlilik düzeylerinin beş kaynağı olduğunu, Bandura (1997) şu şekilde ifade etmiştir:

“Dolaylı Yaşantılar: İnsanların özyeterliliklerinin kaynağı günlük yaşantılarında karşılaştıkları olayların sonuçlarıdır. Bu sonuçlarda etkili olan sosyal çevredeki özellikler rol model olarak kabul ettiğimiz bireylerin gözlemlenmesinden meydana gelir. Bireyin kendisine rol model olarak kabul ettiği kişilerin çabalarının sonuçlarında başarılı olduğunu görmeleri, kendilerinin çabalarının sonucunda başarılı olacaklarını ve bu yeteneğe sahip olduğu inancını artırmaktadır.

Performans Deneyimleri: Bireyin, hayatında gelişen durum ve olaylar karşısında başarılı olup olamayacağına dair olan algısıdır. Bireyin hayatındaki en önemli ve ilk özyeterlilik algısıdır.

Sözel İkna; Yöneticiler, öğretmenler, koçlar veya ebeveynler insanların yaşamlarında etkili olan bireylerdir. Yaşamları boyunca örnek alınarak yaşantımızda başarılı olama inancımızı güçlendirmektedirler.

Fizyolojik ve Duygusal Durumlar; Bireyin kendi özyeterliliğini değerlendirmede içerisinde bulunduğu durum belirlemektedir. Bireyin kendisine karşı olun olumlu duyguları başarısını tetiklerken, beslemiş olduğu olumsuz duygularda yeteneklerini olumsuz olarak etkilemektedir.

Hayali Deneyimler; Bireyin olaylar karşısında kendini başarılı ve etkili olduğunu gösterme sanatıdır.”

Özyeterliliği Yüksek ve Düşük Olan Bireylerin Özellikleri

Bireylerin özyeterlilik algısının güçlü olması, bireylerin yaptığı işlerdeki zorluk durumuna göre o kadar ısrarcı, mücadeleci ve dirençli olmasını sağlarken, birey güçlü, güvenli ve rahatlık duygusu içerisinde olur. Olumsuz bakış açısı oluşturan bireyler yapacağı işin zor olduğunu düşünerek karşılaştıkları zorlukların çözümlenmesinden vazgeçerler (Özenoğlu, 2006, s.39).

Goddard ve arkadaşları, yapmış oldukları araştırmalarında, özyeterlilik algılarında grup veya kişilere ilişkin yargıların doğru olması sonucunun beklenmemesini savunmuşlardır. Bu beklentinin önemi bireyin yapacağı işte yeteneklerinin yüksek ya da düşük olması bireyin tercih ettiği eylemler için gösterdiği gayretlerin sonucunu etkileyebilmektedir. Bireyler kendilerine has becerilerini kullanabilmeleri, kendisine olan özyeterlilik algısının düşük veya yüksek olarak değerlendirebilmesidir (Akt. Kurt, 2012, s.199). Özyeterliliği yüksek kişiler, kendilerindeki yeterliliklerini göz önüne alarak başarılarını destekleyecek şekilde senaryolar planlarlar. Karşılaşılan zorluklarda bireylerin özyeterlilikleri yüksek ise kendilerine daha yüksek hedefler koyarak daha mücadeleci olmayı sağlarlar. Özyeterlilik algıları düşük olan bireyler karşılaştıkları zorluklarla baş edemeyeceğini düşündükleri için kendilerine daha kolay senaryo planları hazırlarlar. Bu düşünce bireylerin başarı kazanmalarını engeller (Akgün, 2008, s.9).

Meslek alanlarında da kişinin kendisine duyduğu özyeterlilik algısı kişiyi olumlu yönde etkiler. Örneğin; öğretmenlerin özyeterliliklerinin yüksek olması okul ortamını iyileştirmekte, eğitim faaliyetlerini düzenlemekte, hedeflerin uygulanmasında yönetim süreçlerine katılmakta, belirlenen hedeflere ulaşmak için kararlar almakta ve başarısızlıkla karşılaşıldığında üzerine gitmektedir (Ünal ve Orgun, 2006, s.93). Bandura'nın özyeterlilik kuramı, düşük özyeterliliğe sahip kişilerin becerilerine güven duymadıklarını, becerilerinden şüphelendiklerini, bir işten hemen vazgeçtiklerini, başarısızlığa uğradıklarında cesaretlerinde kolayca kırılma yaşadıklarını, kendilerine bakış açıları olumsuz olduğu için başaracakları işe bile girmediklerini belirtmiştir (Gülebağlan, 2003, s.30).

Özyeterliliği yüksek olan kişilerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Kaleli, 2016, s.17);

1. “Yaşadıkları fiziki ve psikolojik değişimlere bağlı olarak, bireyler başarı veya başarısızlık durumu karşısında, çalışmayı yapabileceği düşüncesinde kendisine o derece güven sahibidirler,
2. Engeller ve sorunlarla karşılaştıklarında fırsatları değerlendirmek için daha çok çalışırlar,
3. Bireysel olarak inisiyatiflerini kullanırken hızlı karar verirler,
4. Yapılacak işlerde uzun dönemli bakış açısı sergilerler,
5. Bilgiyi kendileri aktif olarak araştırır, ileri seviyede bilgi edinirler,
6. Yapacakları girişimlerden başarı ile çıkarlar,
7. Çalıştıkları ortamlarda üst-ast ilişkileri iyidir.
8. Özyeterlilik inanç ve itimatları kuvvetli olduğundan hedeflere ulaşmak için çok çaba gösterirler,
9. İşlerini iyi yaparak başarılı bireyler oldukları gibi çalışma ortamında sevilen tiplerdir,
10. Risk almayı severler yenilikçi yapıya sahiptirler,
11. İş performansı, iş tatmini ve örgüte bağlılık seviyeleri yüksektir,
12. İşlerde yılmılık, endişe ve stres algıları düşüktür.”

Tablo 1.

Özyeterliliği Yüksek ve Düşük Kişilerin Özelliklerinin Karşılaştırılması (Korkmaz, 2002, s.209):

Özyeterlilikleri Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri	Özyeterliliği Düşük Olan Bireylerin Özellikleri
-Karışık olaylardan çıkabilme.	-Olaylarla baş edememe.
-Sorunların üstesinden gelme.	-Umutsuzluk ve mutsuzluk.
-Kendilerine güvenleri yüksektir.	-Kendisine güvensizlik.

-Eğitim hayatında başarılı olma.	-Başarısızlıkta tekrar denemekten kaçma
-Çalışmalarında sabırlı olma.	-Sabırsızlık.

Kişinin olumsuz tecrübeye dayalı davranışlarda bile, özyeterliliği yüksekse yaşadığı olumsuz tecrübeye kapılmamakta olumsuzluklardan daha az etkilenmektedir (Ekinci, 2011). Yanar (2008) tarafından yapılan çalışmada, özyeterliliği yüksek olan bireyler zor olan görevlere dahi atılmaktan kaçmadıkları, verilen işin yapılması için bireyin daha fazla çaba ve özveri gösterdiği, başarısızlıkların ortaya çıkması bireyin yaptığı işe karşı gösterdiği çabanın azalmasına izin vermezken, işin bitirilmesi için kendini işe güdülemesi sonucu olarak özyeterliliği yüksek olan bireylerin sorumluluktan kaçmadıkları ifade etmiştir (Yanar, 2008).

Düşük özyeterliliğe sahip olan bireylerde özyeterlilik algısı, kişinin düşünce, hedef, duygu ve değerlerini etkileyen bir kavram değildir. Bireylerin özyeterlilik algılarının yüksek olması arzu edilirken, her bireyde bu sonuca ulaşılammamaktadır. Özyeterlilik algısı düşük olan bireylerde kendisini yetenek ve bilgilerine güvenememekte, bundan dolayı da kişide depresyon ve kaygı durumları oluşmaktadır. Özgüveni az olan kişilerde genelde özyeterlilik algısı az iken kendisiyle olan ilgi ve alakalı işlerde sürekli kötümser düşüncelere sahiptir (Akdoğan, 2009). Özyeterliliği düşük olan bireyler bir işi başaramayacağı inancına sahip olup, kendisini zorlayacak işlere girişmemekle birlikte daima basit işlerin peşindedir (Dönmez ve Ramazan, 2017). Karşısına çıkan sorunların çözüm yollarını aramak yerine sorunun açık yönlerini ortaya çıkararak çevresindekilerden yardım bekleyerek kendisinin yönlendirilmesine ihtiyaç duymaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2011). Düşük özyeterlilik algısı bireyde umutsuzluğa, isteksizliğe, ruhsal halinin bozulmasına yol açmaktadır. Bu durumlar bireyin motivasyonunu düşürmekte, sağlığını olumsuz yönde etkilemekte, strese sürüklemektedir (Akgün, 2008, s.26).

Öğretmenler İçin Özyeterlilik Algısının Önemi

Toplum ve bireylerin gelişmesinde eğitim önemli bir yere sahiptir. Bireylerin ilk eğitimi aile içinde başlarken ileri yaşlarda sosyal bir kurum olan okul ile devam etmektedir. Meslek olarak öğretmenliğin ortaya çıkması eğitime sosyal bir kavram getirmiştir. Eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin, toplumu oluşturan bireyleri yetiştirirken özyeterliliklerinin yüksek olması amaçlanmaktadır (Gülebağlan, 2003). Öğretmenler eğitim sisteminin işleyişinin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Bu sebepten ötürü öğretmenlerin özyeterlilik algılarının önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Özyeterliliği yüksek olan öğretmenlerin öğrencilerin başarılarını yükseltmek için çeşitli etkinlikler uyguladığı gözlenmektedir. Özyeterlilik algıları düşük olan öğretmenler ders zamanını verimsiz işlerle geçirmekte, öğrencilerin başarı ve başarısızlıkları ile ilgilenmemektedirler (Bolat, 2011).

Özyeterlilik düzeyleri güçlü olan bireyler, motivasyonlarının güçlü olmasına, olaylar karşısında mücadeleci olmaları, almış oldukları kararlarda ısrarcı olmaları, kendilerine güçlü amaçlar oluşturmalarına olanak sağlamalarıyla bilinir (Locke ve Latham, 1990; Akt. Korkut ve Babaoğlan, 2012). Yüksek özyeterliliğe sahip olan öğretmenler, amaç ve hedeflerini gerçekleştirirmede yüksek enerji ve isteğe sahip olurken, eğitimin kalitesinin yükselmesine de katkı sağlayacaklardır (Azar, 2010).

Öğretmenlerdeki özyeterlilik algılarının incelenmesi sonucunda, özyeterliliği yüksek olan öğretmenlerin, planlı, bilinçli ve düzenli oldukları belirtilmektedir (Köksoy, 2017). Bunun yanında öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada, istekli oldukları, eğitimde öğrencilerin motivasyonlarını ve başarılarını daha yüksek tutarak daha başarılı oldukları görülmektedir (Derbedek, 2008). Meslek yeterliliğinin öğretmenlik mesleğindeki önemi bilinmektedir. Özyeterlilik duygusu fazla olan öğretmenlerin öğrencilerin özyeterliliklerinin gelişmesinde de büyük yere sahiptir (Kaleli, 2016). Eğitimin ilk başladığı yer aile olduğu için bireyinde ilk özyeterlilik kazanımları aile içerisinde başlamaktadır. Özyeterliliğe sahip olan öğrenci çok daha kolay düşüncelerini ifade edebilmekle birlikte, karşılaştıkları sorunlarda daha fazla sorumluluk alacaktır. Özyeterlilik duygusuna sahip olmayan birey kendini daima geri planda tutacak, olaylar karşısında girişimci hareketlerde bulunmayacak ve kendine olan güvenini sağlayamayacaktır. Öğretmenin özyeterlilik duygusu ne

kadar yüksek olursa öğrencide öğretmeni örnek aldığı için öğrencilerinde özyeterlilik duygusu olumlu yönde gelişecektir (Kiremit, 2006).

Özyeterlilik kavramı, kişilerin başarı durumlarının tespit edilmesi, pek çok alanda mesleklerini ya da görevlerini icra eden kişilerin durumlarını etkileyen hususlarda etkili olmaktadır. Öğretmenlik görevlerini yerine getirirken etkili olan birçok etkenlerden biride özyeterlilik seviyelerinin önemli olduğu kabul görmektedir (Barut, 2011). Öğretmen özyeterlilik algılarının, öğrenci katılımı ile sınıf yönetimi becerileri, öğretmenin iyi bir strateji sahibi olması gibi becerilerin olması gereklidir (Barut, 2011). Saraç (2012), bu görüşü destekler biçimdeki açıklamalarında öğretmenlerin mesleki etik konularında bilgi sahibi olması, öğretim stratejileri geliştirmesi, ölçme ve değerlendirme sürecini belirlerken yeterli bir şekilde karşılayabileceğine olan inancını öğretmen özyeterliliği olarak ifade etmektedir.

Öğretmen motivasyonu, öğretmen özyeterliliğin gelişmesinde önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Bandura (1997) öğretmen özyeterliliği ile öğretmen motivasyonunun, sınıf içindeki performansı etkileyeceğini ileri sürmüştür. Öğretmenlerin eğitim süreci içerisindeki öğrencilerin derse katılma isteksizliklerini gördükçe, eğitim için daha az çaba sarf etme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bununla birlikte öğretmen özyeterliliği konusunda öğretmenin içinde bulunduğu durumun etkisinde olduğu görülmektedir. Öğretmenin özyeterliliği öğretmenin görev yaptığı okulun iklimi ile durumu, okulun kolektif etkinliği, okul yöneticisinin liderliği öğretmenin içinde bulunduğu duruma göre incelenebilmektedir (Ünlü, Kaşkaşa ve Kızılkaya, 2017). Öğretmenlerin özyeterlilik inançlarına göre birbirlerinden farklılıklar gösterdikleri, alana özgü inançlarının birleşiminin eğitim-öğretim ve öğrenme ortamlarını etkileyip şekillendirebileceğini, alana özgü inançlar yerine öğretmenlerin genel özyeterliliklerini dile getirmektedirler.

Öğretmen eğitim programlarında belirtilen açıklamalarda da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının öğrenimleri süresince deneyimlerinin ve öğretmenlik mesleğinin ilgili öğretmen özyeterliliklerinin artırılmasında önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Bu deneyim sırasında öğretmen adaylarının öğrenimleri süresince kazandıklarını, öğretmen eğitiminde staj uygulamalarının öğretmen adayları için en önemli deneyim olduğunu, çeşitli eğitsel etkinlikleri tasarlamayı, öğretim becerilerini uygulama fırsatları bularak gerçekleştirdiklerini, farklı yetenek ve kültürel farklılıklara sahip öğrencilerle ilişkiler kurduklarını, uygulamayı öğrendiklerini dile getirmektedirler (Tarkın ve Uzuntiryaki, 2012). Öğretmen adaylarının görmüş oldukları eğitim sürelerinde elde ettikleri deneyimlerden yola çıkarak, kazanmış oldukları deneyimlerin özyeterliliklerini artıracaklarını söylemek mümkündür. Öğretmenin kendi sınıfında, sınıf yönetimi stratejilerini uyguladığında ve bu stratejilerin uygulanması sonrasında elde edilen sonuç öğrencilerin beklenen davranışları sergilemesi, öğretmenin sınıf yönetimindeki özyeterliliği artmakta olduğu söylenebilir. Eğer öğretmenlerin öğrencilerle iş birliği sonucunda öğrencilerin olumsuz davranışları sürüyorsa, öğretmenin sınıf içerisindeki özyeterliliğinin zayıflaması söz konusu olmaktadır (Erdoğan, 2015).

Sonuç olarak; öğrencileri tarafından değer verilen ve sevilen öğretmenler, derslerde alternatif öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilen, öğrenciyle doğru iletişim kurabilen, olumlu bir sınıf atmosferi sağlayabilen, öğretmekten ve öğrenmekten zevk alabilen öğretmenlerin özyeterlilik algılarının yüksek oldukları söylenebilir. Öğrenciler, özyeterlilikleri yüksek olan öğretmenlerini kendilerine model olarak alacaklardır. Bu sebepten dolayı özyeterliliği yüksek olan öğretmenin yetiştirmiş olduğu öğrenciler de özyeterlilikleri yüksek olarak öğrenim faaliyetlerine devam edeceklerdir. Eğitimin vazgeçilmez unsurları olan öğretmenler toplumların ve bireylerin yetişmesinde en önemli aktörlerdir. Eğitimin başarılı olması öğretmenin başarısıyla doğru orantılı olup öğretmen başarı elde ediyorsa eğitimi de başarılı olacaktır (Kiremit, 2006).

Öğretmenin başarılı olması, eğitim sisteminin başarılı olmasını, dolayısıyla sistemde yetişen bireylerinde başarılı olmasını sağlayacaktır (Ay, 2007). Özyeterlilik davranışlarının etkisi öğretmenler üzerinde ortaya çıktıkça daha bir önem kazanmaktadır. Bu açıdan eğitim sürecinin verimli ve etkili olmasında öğretmenin başarısı oldukça önemlidir. Son zamanlarda birçok araştırmacının öğretmen özyeterlilik konusuna çok sayıda çalışma yaparak konuya gerekli olan ilgi gösterdiği görülmektedir

(Erdoğan, 2015).

Özyeterliliği yüksek olan öğretmenlerin derslerindeki hedefleri yakalamak için zamanı daha verimli kullandığı, mesleklerine daha bir bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır (Aydın, 2016). Öğretmen özyeterliliği dolayısıyla öğrenci başarısına, öğretmenin mesleki doyumlarına, öğretmen motivasyonunun daha yüksek olmasıyla doğrudan ilişkilidir (Hızlıok, 2012). Öğrencilerin almış oldukları eğitimler, öğretmenlerin buldukları ortama, psikolojilerine, mesleki yeterliliklerine ve özyeterliliklerine bağlıdır (Barut, 2011). Bireylerin yapacakları işlerde alacakları sorumluluklarla birlikte işi başarıyla gerçekleştirme düşüncesiyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin nitelikli olması buldukları kurumların kalitesi, eğitim sevilerine bağlıdır (Aydın, 2016). Öğretmenlik mesleğinin nitelikli olması, öğretmen yetiştirme programlarının özyeterliliğine bağlıdır. Öğretmen özyeterliliği inancı, bireylerin istekli, sorumlu ve kararlılık gibi davranışların bulunmasıyla kazanılmaktadır. Öğretmen özyeterlilik inanç ve algısı, bireyin kişiliğine, yeteneklerine, çevresi ve öğrencileriyle sosyal ilişkilerine, mesleki etkinliklerine, stratejilerinde hissettiği inancı kapsamaktadır (Ramazan, 2017). Öğretmen özyeterliliği inancı, bulunmuş olduğu ortamdaki kişilerin davranışlarına ve düşüncelerine olumlu yönde etki eden bir yapıya sahiptir. Öğrenciyle nitelikli zaman geçiren öğretmen hedeflenen başarıyı bu şekilde elde etmektedir (Üredi ve Üredi, 2006; Akt. Receptoğlu, 2017).

Özyeterlilikleri Yüksek Olan Öğretmenin Özellikleri

Özyeterlilikleri yüksek olan öğretmenlerin öncelikle kendi ailesi, çevresinde bulunan kişiler ve en çok birlikte olduğu öğrenciler üzerinde olumlu izlenimler bırakmakta ve bu izlenimlerden çevrede bulunan bireyler de yararlanmaktadır. Özyeterlilik algısı yüksek olan öğretmenlerde çok çaba göstererek, öğretmek ve eğitmek adına kendini istekli görmekte ve isabetli kararlar almaktadır. Özyeterliliği yüksek olan öğretmenler, programları uygun şekilde yürütmekte daha rahat ve başarılı oldukları gözlenmektedir. Özyeterliliği yüksek olan öğretmenler yeniliklere açık olup çözüm odaklı yeni yöntemler ve farklı yollar denerler (Çolak, 2019). Öğrencilerle meydana gelen sorunlarda ve hatalarda daha hoşgörülü olup az stres yaşamaktadırlar (Özata, 2007). Özyeterlilik inancı fazla olan öğretmenler, öğrenciyi kolayca motivasyonunu sağladıkları, derse etkin ve sürekli katılımında büyük bir etki oluşturmaktadırlar. Bu özelliğe sahip öğretmenler öğrendikleri yöntemleri sınıflarında kullanarak kendi alanlarında yeni gelişmeleri öğrenmek için bir arayış içindedirler (Çakır, 2016). Bu öğretmenler öğrenci merkezli bir eğitime destek vererek, öğreten konumundan ziyade öğrencilere rehber olarak eğitim vermektedirler (Kiremit, 2006). Sonuç olarak yüksek özyeterlilik inancına sahip olan öğretmenler, kararlı, daha istekli, çaba harcamaktan kaçınmayan, eğitimde esnek, öğrencilerine model olan, başarılı bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Sapanıcı, 2010).

Özyeterlilik İnancı Düşük Öğretmenin Özellikleri

Özyeterliliği düşük olan öğretmenler, öğrenciler için fazla çaba harcamayan, fazla çevresiyle sosyal ilişkilerde bulunmayan, eğitimdeki yenilikler için fazla çaba göstermeyen davranışlar sergilerler (Aydın, 2016). Genellikle bu öğretmenler öğretmen merkezli eğitimi desteklemekte, sınıf düzeni ve öğrenci motivasyonu ile ilgilenmemekte, öğrenci davranışlarını baskılayarak öğrencilerin çalışmamaya sevk etmektedir (Erdoğan, 2015). Bu öğretmenler kendilerini mutlak otorite olarak nitelendirmekte, eksik bilgi ve becerilerinden kendilerini sorumlu görmemekte, öğrencilerin davranışlarında tüm sorumluluğu ve ortaya çıkan sonucu öğrenciye bağlamaktadır (Kaleli, 2016). Öğrenciler, özyeterliliği güçlü olmayan öğretmenlerin bulunduğu ortamda başarıya odaklanamamakta, kendilerini güvende hissetmemekte, özgüveni zayıf olan bireyler olarak yetişmektedirler (Yaman, Cansüngü-Koray ve Altunçekiç, 2004).

Öğretmen Özyeterliliğinin Öğrenci Başarısına Etkisi

Öğretmen ve öğrenci eğitim sisteminin önemli iki değişkeni olarak bilinmektedir. Bu iki aktör birbirlerini etkileyen, eğitim sisteminde birbirleriyle en çok iletişimi olan bireylerdir. Öğretmenler yetenekleri ile almış oldukları eğitimi öğrencilere aktarma görevini görmektedir. Öğretmenlerin almış oldukları eğitim ve kendilerinde bulunan yeterlilikleri öğrencilere aktarmaları, eğitiminde önemli bir

faktördür. Öğretmenlerin yeterliliğinin ve etkinliğinin yüksek olması öğrencilerin eğitimlerinde önemli bir etken olurken, bunun yansımaları olarak devletlerin ekonomileri ve kalkınmalarına olumlu yönde etki ettiği bilimsel çalışmalarla da kanıtlanmıştır (Buldu, 2014).

23 Eylül 2008 yılında Avrupa Parlamentosu'nun kabul ettiği “Öğretmen Eğitiminin Kalitesinin Geliştirilmesi” kararıyla birlikte öğretmenlik mesleğinin icrası ve eğitimi sırasında çeşitli politik kararlar alınmıştır. Alınan bu kararlar doğrultusunda öğretmenlerin yeterliliklerinin artırılması için iletişim ağları farklı uygulamalarla artırılma yoluna gidilmiştir. Bu kararlarla öğretmenlerin eğitimde başarılı bir dönem geçirmeleri, eğitimin ve öğrencilerin başarısında önemli bir katkı sağladığı görülmüştür (Savran ve Çakıroğlu, 2001).

Öğretmen özyeterliliklerini “Meslek gelişimi-mesleki değerler, öğrenme ve öğretme süreci, öğrenciyi tanıma, öğrenmede gelişimi izleyerek değerlendirme, program ve içerik bilgisi, toplum ve okul aile ilişkileri” oluşturmuştur (Azar, 2010). Öğretmenlerin yeterliliklerinin tamamı özyeterlilik olarak ifade edilebilir. Öğretmenlerin kendilerinde geliştirmiş oldukları algılar, öğretmenlerin yeterlilikleridir. Öğretmenler ile öğrencilerin akademik ve özyeterlilik başarılarında ortak özelliklerin olduğu bilinmektedir (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006;). Öğrencilerin akademik başarı düzeyleri ile özyeterlilik düzeyleri üzerine Akengin, Yıldırım, İbrahimoglu ve Arslan (2014) tarafından yapılmış olan çalışmada pozitif yönlü doğrusal anlamda bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Saraç'ın (2012) araştırmasında özyeterlilikleri yüksek düzeyde olan öğretmenlerin, öğrencilere vermiş oldukları trigonometri dersinde pozitif yönlü bir etkisi olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlara göre özyeterlilik ile öğrenme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Özellikle öğretmen özyeterliliklerinin öğrencilerin eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Öğretmen Özyeterliliğini Geliştirmenin Yolları

Bandura 1989 ve 1997'deki yapmış olduğu çalışmalara göre, kişilerin özyeterlilik özelliklerinin nasıl geliştirilebileceğini aşağıdaki süreçlerle geliştirilebileceğini ifade etmiştir.

Bilişsel Süreçler: Bandura'ya (1989) göre, “İnsan davranışı, kişisel hedefleri ortaya çıkaran sezgiler tarafından yönetilir. Bireyin kendi yeteneklerini değerlendirmesinde kişisel hedef belirleme davranışları etkili olur. Kişi zor görevlere girebilir, büyük hedefler belirleyebilir, bunları başarmak için çok çalışabilir. Bu tip insanlar olumsuz sonuçları düşünmektense iyi sonuçlar üzerine yoğunlaşırlar. Düşünmenin önemli etkilerinden biri, olayların sonuçlarının nasıl olacağını düşünerek hayatlarında olabilecek değişiklikleri kontrol edebilmelerini sağlamasıdır.

Duygusal Süreçler: “Kişinin yeteneklerini yalnızca motivasyon değil, kişinin yapmış olduğu işlerdeki tehlikeler ve zor durumlarda kaldığı zamanlardaki yaşamış olduğu stres ve depresyonlarda etkiler (Bandura, 1989: s.1177). Duygusal tepki, olaylar karşısında kişinin düşünme sürecini etkilerken bu etkilenmenin sonucunda davranışları dolaylı ya da doğrudan etkilenmektedir. Bireylerin yaptıkları ile başa çıkmaları inançlarına bağlıdır. Risklerden az etkilenen insanlar risklerin üstesinden gelebileceklerini düşündükleri için az etkilenir. Olabilecek risk durumlarını kontrol altına alarak kaygı ve streslerini azaltabilirler (Bandura, 1997).

Denetim Süreci: Bireylerin hayatlarında gerçekleşen olayların kaynağına ilişkin düşüncelerini ifade etmektedir. Bireyler yaşanan olayların kişisel kararlar, iç güçler ya da kader tarafından kontrol edildiğini düşünmektedir. Özyeterlilik algısı yüksek olan bireyler arzu ettiği sonuca ulaşmak için duygusal ve bilişsel özelliklerin kullanılması gerektiğine inanırlar. Bu durum bireyin denetim sürecine olan inancını gösterir.”

Özyeterlilik bireyin davranışlarında oldukça önemli olan bir inanç olup bu inançlar dört gruba ayrılır (Pajares, 2002, Akt, Aydın ve Demir-Atalay, 2015, s.21).

Geçmiş Yaşantılar: Bireyin en önemli bilgi kaynağı geçmiş yaşantılarında elde ettiği tecrübeleridir. Başarılı olarak sonuçlanan çalışmalar bireyin özyeterliliğini artırırken, başarısızlıkla sonuçlanan çalışmalarda ise bireyin özyeterliliği azalır.

Dolaylı Yaşantılar: Bireyler kendi özyeterliliklerini güçlendirirken başkalarının yaşamlarını gözlemleyerek özyeterliliklerini kuvvetlendirir. Kişilerin örnek aldıkları bireylerin özyeterlilikleri kuvvetli ise kişilerin özyeterlilikleri kuvvetlenecek, özyeterliliği düşük olan bireyleri örnek alırsa

özyeterliliği zayıflayacaktır. Başkalarının özyeterliliklerini izleyerek kendi özyeterliliğimiz hakkında da bilgi sahibi olur ve kendi hakkımızda yargılar yapabiliriz.

Sözel İkna: Bireyin beklentilerini başarılı olacağı yönünde telkinlerde bulunursak beklentileri olumlu yönde gelişecektir. Kendi özyeterliliğinizi artırmak için karşımızdaki kişiye verdiğimiz destek ve cesaretle de kendi özyeterliliğimizi artırabiliriz.

Fiziksel ve Duygusal durumlar: Stres, endişe, heyecan gibi duygusal ifadeler kişinin özyeterliliğini etkileyen durumlardır. Korku durumu, olumsuz düşünceler özyeterlilik algısının düşmesine neden olur. Örneğin sosyal ortamlarda sohbet ederek özyeterliliğinizi yükseltebilirsiniz, fakat her hangi bir olayla karşılaştığımızda olayı engellemede kendinizi yetersiz hissedebilir geri çekilebilirsiniz bu durumda özyeterliliğimizi azaltabilir. Olaylar karşısında yaşamış olduğumuz olumlu durumlarda özeterliliğimizi artırabilmektedir.”

Özyeterliliğin gelişimini etkileyen faktörler olarak eğitim rolü, akran etkisi, ailevi etkiler ve değişim etkisi olarak ifade edilmiştir (Aydın ve Demir-Atalay, 2015, s.22):

“Eğitimin Rolü: Eğitimde sınıf yükseldikçe öğrencilerin becerileri de bu yükselmeye paralel olarak gelişir. Bunlar kitap okuma, sportif aktiviteler, matematiksel işlemler vb. bu gelişmelere göre öğrencilerin özyeterlilikleri de belirli gelişmeler gösterir. Yapılan çalışmalarda üst sınıfta okuyan öğrencilerin özyeterlilikleri alt sınıfta okuyan öğrencilere göre daha ileri olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin değişik eğitim teknikleri kullanarak, olumlu yönde öğrencilerin özyeterliliklerinin gelişmesinde yardımcı olurlarken, olumsuz yapılan eğitim teknikleri de özyeterliliklerini azaltabilmektedir.

Akran Etkisi: Bireylerin en çok örnek aldıkları arkadaşları ve çevresindeki olan gelişmelerdir. Bireylerin kendilerine seçmiş oldukları yaşantı ve modelleri özyeterliliklerinin gelişmesinde etkili olur. Başarılı kişileri kendilerine model seçenlerin özyeterlilikleride bu yönde olumlu olarak gelişirken, başarısız kişileri kendilerine model seçen kişilerin özyeterlilikleri de düşük olacaktır. Başarısız olan kişileri izlemek kişilerin kendilerine olan inançlarında zayıflama göstererek, girişimlerden uzak durmayı tercih edeceklerdir. Başarılı öğrencilerin örnek gösterilmesinde öğretmenler diğer öğrencilere yol göstermelidir.

Ailevi Etkiler: Çocukların değişik aktivitelerin ve ilgisini çekecek, bulunduğu çevreler, çocukları etkinlik yapmayı olumlu yönde etkiler. Ev ortamı eğitimi alacağı ilk yerlerden biridir. Bilgisayar, tablet, kitap ve bulmaca benzeri materyaller dikkat çekmede etkili olur. Çocuklarının bilişsel gelişmelerine önem veren aileler onlarla daha fazla zaman geçirirler, samimi ev ortamları oluştururlar öğrenmelerini destekleyici faaliyetlerde bulunurlar. Bu tip etkilerin çocukların özyeterlilik algılarının olumlu bir şekilde gelişmesinde etkili olurlar. Aileler kendi davranışlarıyla çocuklarının kendilerini model alarak özyeterliliklerinin daha hızlı gelişmesini sağlayabilirler. *Değişimin Etkisi:* Eğitim örgütlerinde olan değişimler çocukların özyeterliliklerini etkileyen faktörlerdendir. Her okul kademesi geçişlerinde, her sınıf atlamada, yeni arkadaşlarla tanışmada yeni gelişmelere sebep olacak, bu gelişmelerde çocuğu özyeterliliği değişiminin boyutu kadar etkileyecektir.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitim öğretim hizmetlerini dünyanın her yerinde yerine getiren çalışanların öğretmenler olduğu ve üzerlerinde büyük sorumlulukların olduğu bilinmektedir. Çağımızda hızla gelişen teknolojinin buna paralel olarak yaşanan toplumsal ve küresel bilgilerin hızla geliştiği bu yaşanan gelişmeler ışığında eğitim hizmetlerinin de hızlı geliştiği görülmektedir. Kuramsal ve bireysel çabalarla öğretmenler bu değişim hızına uyum sağlamaya kendilerini yetiştirmeye çalışmaktadır. “Öğretmenlerin kendilerini yetiştirmesinde, çocukların okul içinde ve okul dışı öğrenmelerinde ne gibi faaliyetler yapabiliriz? Öğrencilerin eğitimlerinde öğretmenin ve okulun rolü nedir ve bu rolü artırmak için neler yapılabilir? Öğrenme faaliyetleri için kullanılan teknikler ve güncel yöntemler nelerdir?” soruları öğrenme faaliyetlerinde, öğretmenlere düşen görevlerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Eğitim kurumlarında 21. Yüzyılın getirdiklerine uygun bireylerin nasıl yetiştirilir bu bireylere nasıl örnek model olabilmeleri için öğretmenlerin meslek hayatları boyunca çalışmaları ihtiyaç haline geldiği söylenebilir. Öğretmenlerin bu eğilimleri gerçekleştirirken özyeterliliklerinin yüksek olması kendilerine olan güvenlerin sağlanması, bireysel farklılıkları dikkate alarak grup ve bireysel çalışmalarının etkililiğini artırabilmeleri, sınıf içi deneyim fırsatları sunmaları söylenebilir.

Gelecek nesillere eğitim veren öğretmenlerin özyeterliliklerinin geliştirilmesi, eğitim hedeflerinin yerine getirilmesi adına önemli rol oynayacaktır.

Öğretmenlik yapacak olan adayların, öğretmenlik mesleğinin rol ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için özyeterlilik düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Özyeterlilik düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin, geçmiş ve güncel yaşamlarından elde ettikleri deneyimlerden yüksek doyum alan, benliğine yönelik olumlu duyguları olan, yaşamı pozitif yönde değiştirme arzusunda olan, gelecekle ilgili iyimser olabilen, duygusal tutarlılığı olan, deneyime açık, dışadönük ve duygularını kontrol edebilen, yeni aktiviteler için zihinsel çaba harcayan, fiziksel olarak kendini iyi hissedebilen, sorumluluklarının farkında olan bireyler olduğu söylenebilir. Kısacası öğretmenlerin özyeterlilik düzeyleri, kişiye göre farklılık gösteren, çok boyutlu, durağan olmayan zaman içerisinde değişim gösteren hayat tarzıdır. Bu kapsamda özyeterlilik seviyesi yüksek öğretmenlerin mevcut konumunda kalmayıp kendilerini yetiştiren ve kendilerini geliştirebilmek adına çaba gösteren bir mücadeleleri vardır. Öğretmenlerin eğitimdeki konumları sebebiyle özyeterlilik algılarının yüksek olması toplumsal ve bireysel hedeflerdeki beklentilere olumlu yönde katkı sağladığı ifade edilebilir. Öğretmenlerin kendilerine yönelik yeterlilik algılarının güçlü olması, diğer bir deyişle özyeterlilik düzeylerinin yüksek olması öğrencilerinin sürekli keşfeden araştırmacı olmaları, olayların sonuçlarını dikkatli bir şekilde analiz etmeleri, hedeflerine yönelik planlar yapmaları, sınıf kapsamını genişletme gayretinde bulunmaları, toplum ve okulun her olumlu veya olumsuz şartlarını sonuca bağlamak için çaba göstermektedirler.

Öğretmenlerin özyeterlilik inanç düzeylerinin yüksek olmasının; öğrenmeyi hayat boyu bir süreç olarak algılamasına, öğretmenlerin öğrenme faaliyetleri içerisinde olma eğiliminde olmasına, yeterli sosyal ilişkilere sahip olmasına, bilişsel becerilerinin farkında olmasına, olumlu duygusal yapıda olmasını sağlamaktadır. Fiziksel olarak öğretmenlerin özyeterlilik inançları kendilerini iyi hissetmelerine ve yaşamına düzen verme çabası içerisinde olmalarına, mesleğinde kişisel tatmin sağlayacağı söylenebilir. Bu sebeplerden ötürü kariyer politikalarının desteklenmesi, yaşam boyu kariyer gelişimi alanında desteklenmeleri, etkili planlamaların gerçekleştirilerek zayıf yönlerinin analiz edilmesi ve bireylerin iyilik hallerini güçlendirmeye yönelik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi özyeterliliklerinin güçlü olması gibi özellikleri öğretmenlere eğitim hayatları süresinde katkı sağlayacaktır.

Yapılan çalışmanın sonucunda öğretmenlerde özyeterlilik üzerine yeni araştırma yapacaklara yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir;

- Bireylerin öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri, akademik başarı ortalaması, aile ekonomik durumu, mezun olunan lise türü, lisans eğitiminden sonra öğretmenlik yapma isteği, aile içerisinde öğretmen olma durumu gibi değişkenlerin özyeterlilik düzeyleriyle ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarıyla yapılan özyeterlilik çalışmalarında kullanılan veri toplama araçları görevde bulunan değişik branşlardaki öğretmenlere ve öğrenim gören öğretmen adaylarına uygulanarak elde edilen sonuçlar özyeterliliğin geliştirilmesi için değerlendirilebilir.
- Değişik bölgelerde görev yapan öğretmenlerin, özyeterlilik algı düzeylerinin karşılaştırılması ve geliştirilmesi için bölgelere göre ölçekler düzenlenerek değişik coğrafya da görev yapan öğretmenlerin özyeterlilikleri üzerine çalışma yapılabilir.
- Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumu ve özyeterliliğini belirlemek amacı ile öğretmenlik mesleğini isteyen adayların doğru yönlendirilmesine yönelik uygulama yapılabilir.
- İdarecilere, öğretmenlere özyeterliliğin akademik başarıya olan etkisi üzerine okul rehberlik öğretmeni aracılığıyla seminerler düzenlenebilir.
- Öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlilik inançlarının, mesleki kimliklerinin ve öğretme motivasyonlarının değişmeye ve gelişmeye açık olduğu, sabit bir yapıda olmadığı bilinci öğretmen adaylarına kazandırılabilir. Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin eğitim fakülteleri, öğretmen özyeterliliği eğitim programları kapsamında iş birliği yapılarak öğretmenlerin özyeterlilikleri geliştirilebilir.

- Yapılacak araştırmalarda ise öğretme motivasyonu, öğretmen mesleki kimliğinin, öğretmen özyeterlik inancı üzerindeki etkisi sorgulanabilir.

Yazarın Katkı Oranı

Bu araştırma, tek yazar tarafından hazırlandığı için yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması oluşturacak durum söz konusu değildir.

Kaynaklar

- Akbaş, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi özyeterlik inançlarının cinsiyet, öğrenim türü ve üniversitelerine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 98-110.
- Akdoğan, E. (2009). *Zihin engelliler öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ve stres düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akengin, H., Yıldırım, G., İbrahimoglu, Z. ve Arslan, S. (2014). Öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin öz yeterlik algıları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (29), 150-167.
- Akgün, Ö. E. (2008). Bilgisayar öz-yeterlik inançları. D. Deryakulu (Ed.). *Biliřim teknolojileri öğretiminde sosyo-psikolojik değişkenler içinde* (ss.1-26). Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlik ölçeği geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29), 1-8.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi, *İlköğretim Online*, 8(3), 709-719.
- Ateş, G. (2016). *Akdeniz üniversitesi eğitim fakültesi öğretmen adayları ve Antalya'da görev yapan öğretmenlerin özyeterlik algılarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Ay, B. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlikleri ve örgütsel vatandaşlık davranışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, S. ve Demir-Atalay, T. (2015). *Öz düzenlemeli öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Azar, A. (2010). Ortaöğretim fen bilimleri ve matematik öğretmeni adaylarının özyeterlilik inançları. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 235-252.
- Bakan, İ., Doğan, İ. F. ve Yılmaz, Y. S. (2017). Çalışanlarda mesleki öz yeterlilik algısı ile örgütsel muhalefet ilişkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 54-70.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191.

- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*, 37(2), 122.
- Bandura, A. (1989) *Social cognitive theory*, İn R.Vasta (Ed.), Annals of Child Development. Vol.6, Six Theories Of Child Development (pp.1-60), Greenwich.
- Bandura, A. (1997), *Self-Efficacy: The exercise of control*, New York: Freeman.
- Barut, E. (2011). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin özyeterliliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Ankara ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Bıkmaz, F. H. (2002). Fen öğretiminde öz-yeterlilik inancı ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 1(2), 197-210.
- Bolat, O. İ. (2011). Özyeterlilik ve tükenmişlik ilişkisi: Lider-üye etkileşiminin aracılık etkisi, *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 255-266.
- Cihan, B. B. (2014). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğretmenlik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin akademik, sportif ve öğretmenlik özyeterlilik algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çalık, A. ve Naktiyok, A. (2018). Nepotizmin örgütsel sessizliğe etkisinde öz yeterlilik algısının rolü: Hastane çalışanları üzerine bir araştırma. *Ege Academic Review*, 18(3), 343-351.
- Çankır, B. (2016). Geri bildirim araştırma görevlilerinin öz-yeterlilikleri üzerindeki etkisi. *İş ve İnsan Dergisi*, 3(1), 21-30.
- Çetin, F. ve Basım, H. (2010). İzlenim yönetimi taktiklerinde öz yeterlilik algısının rolü. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (35), 255-269.
- Çolak G. (2019). *Öğretmenlerin özyeterlilik alguları ile iş stresleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Derbedek, H. (2008). *İlköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik özelliklerinin öğretmenlerin öz yeterlilikleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Deniz, Ü. ve Erdener, M. A. (2016). Öğretmenlerin iş motivasyonlarını etkileyen etmenler. Ö. K. Tüfekçi (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Stratejik Araştırmalar*.
- Dönmez, Ö. ve Ramazan, O. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının aile katılımına yönelik tutumları ile öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-45.
- Düz, İ. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenmeye yönelik inançları ile eğitime öğretme özyeterlilikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Ekici, G. (2006). Meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen özyeterlilik inançları üzerine bir

- araştırma. *Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (24), 87-96.
- Ekinci, E. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin akademik özyeterlik düzeyleri ve akademik erteleme davranışlarının öğrenilmiş çaresizlik düzeylerini yordama gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Erdener, M. A. ve Dalkıran, M. (2017). Job motivation level for elementary school teachers who made field changes. *European Journal of Education Studies* 3(11), 691-709.
- Erdoğan, İ. (2015). *Eğitimde değişim yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülebağlan, C. (2003). *Öğretmenlerin işleri son ana erteleme eğilimlerinin mesleki yeterlilik alguları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hızlıok, A. (2012). *İlköğretim birinci kademe 4. sınıf fen ve teknoloji dersinde uygulanan bilimsel süreç becerileri temelli etkinliklerin öğrencilerin fen ve teknoloji özyeterliliklerine ve akademik başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2011). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaleli, F. (2016). *Özyeterlilik ile akademik başarıya güdülenme arasındaki ilişki ortaokul öğrencileri örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kartopu, S. (2015). *Özyeterlilik kimlik duygusu ve dindarlık eğilimi*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Kiremit, H. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz yeterlik inançlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Koç, G. (2009). Sosyal öğrenme kuramı. A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme içinde* (s.207-243). Ankara: Anı.
- Korkmaz, İ. (2002). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Köksoy, A. M. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 297-320.
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin özyeterlilik ve kolektif yeterlilik alguları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,10(2), 195-227.
- Melik, G. (2014). *Öğretmenlerin özyeterlilik ve performans yönetimi alguları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal, Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Nakip, C. ve Özcan, G. (2016). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlilik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 783-795.
- Özata, H. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlilik algılarının ve örgütsel yenileşmeye ilişkin*

- görüşlerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Özenoğlu, H. K. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz- yeterlik inançlarının karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özerkan, E. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki* Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Recepoğlu, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Sapancı, M. (2010). *Güzel sanatlar eğitimi öğrencilerinin bilişüstü farkındalık düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik özyeterlik inançlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Saraç, A. (2012). *The relation of teacher efficacy to students trigonometry self- efficacy and trigonometry achievement*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Savran, A. ve Çakıroğlu, J. (2001). Preservice biology teachers' perceived eppicacy beliefs in teaching biology. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21), 105-112.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Sezer, F. (2012). Examining of teacher burnout level in terms of some variables. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(3), 617-631.
- Şişman, M. ve Turan, T. (2004). Eğitim ve okul yönetimi. Y. Özden (Ed.). *Eğitim ve okul yöneticiliği içinde* (ss.99-145 Ankara: Pegem Akademi.
- Tarkin, A. ve Uzuntiryaki, E. (2012). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve mesleğe yönelik tutumlarının kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(2), 332-341.
- Turcan, H, G. (2011). *İlköğretim öğretilerinin özyeterlilik algıları ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ünal, K. G. ve Orgun, F. (2006). Öğrencilerin öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (7), 92-99.
- Ünlü, İ., Kaşkaya, A. ve Kızılkaya, M. F. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 651-668.
- Yaman, S., Cansüngü-Koray, Ö. ve Altunçekiç, A. (2004). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,2(3), 355-366.

- Yanar, B. (2008). *Yabancı dil eğitim alan ve almayan Anadolu lisesi öğrencilerinin yabancı dil özyeterlilik algılarının ve İngilizce dersine yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, F. ve İlhan, İ. Ö. (2010). Genel öz yeterlilik ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-308.
- Yılmaz, K. ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2008). Primary school teachers'belief of efficacy. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(2), 143-167.
- Yılmaz, İ. (2010). *Türkçe öğretmeni adaylarının özel alan ve öz yeterlik algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Extended Abstract

Introduction

Self-efficacy belief is an important factor in the quality of the education provided by teachers. Self-efficacy, as one of teachers' abilities and talents, expresses their belief in themselves in their work. In this study, it will be investigated that the self-efficacy of teachers, who form the cornerstone of educational organizations, towards their profession and how these competencies are affected. The problem situation of our study is how effective the self-efficacy levels of teachers working in educational organizations are in achieving the desired levels in education and training activities, increasing the interest of students in education and the future success of individuals, and how self-efficacy levels can be improved.

Method

Bu çalışma da, nitel araştırma desenlerinden alan yazın tarama modeli benimsenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden, doküman ve içerik analizi yöntemi ve kategorik çözümleme tekniğiyle gerçekleştirilecektir. Doküman ve içerik analizi tekniği, araştırılması kararlaştırılan konuyla ilgili yazılı materyal ve çalışmaların incelenmesine imkân sağlar. Araştırmanın evrenini 2022 yılı Aralık ayına kadar yayınlanmış tez, kitap, dergi, makale vb. çalışmalarla gerçekleştirilecektir. Özyeterlilikle ilgili yapılmış ve yayınlanmış olan çalışmalar "Seçkisiz örnekleme" yöntemiyle ulaşılabilen bilgi ve veriler toplanacaktır. Veriler kütüphane, ulusal tez merkezi, dergi ve makaleleri yayınlayan siteler taranarak ve konuyla ilgili bilgiler başlıklar altında tasnif edilerek toplanacaktır. Toplanan veriler alt başlıklarda kodlanarak ayrıştırılmış ve belli bir akış içinde başlıklar altında sunulacaktır.

Findings

In this study, literature review model, which is one of the qualitative research designs, was adopted. Qualitative research designs will be carried out with document and content analysis method and categorical analysis technique. The document and content analysis technique allows the examination of written materials and studies related to the subject decided to be researched. The universe of the research is thesis, book, journal, article, etc. published until December 2022. Work will be carried out. Studies conducted and published on self-efficacy will collect information and data that can be accessed by the "random sampling" method. The data will be collected by scanning the library, national thesis center, journals and websites that publish articles, and classifying the relevant information under the headings. The collected data will be coded and decomposed under sub-headings and will be presented under the headings in a certain flow.

Conclusion

Self-efficacy belief in individuals is important in affective, motivational, cognitive and decision-making processes. emotional process; As a result of rare events, the threat that occurs and the defense seen in coping with these threats are to stand against stress and depression, and to control disturbing and worrying negative emotions. In the motivation process; It is about attempting new thoughts about the situation in which he is in drawing the framework of behaviors for setting goals for the future, self-regulation and motivation according to the result for future work. cognitive process; It is about managing accepted behaviors, being responsible, self-evaluation, developing purposeful behavior, and feelings and thoughts about setting big goals. Decision-making that affects an individual's life process is related to the selection process.

In teacher self-efficacy, it is aimed at creating feedback about the motivation of the students, the goal that the teacher wants to achieve in classroom education, his effort, the use of new methods, the classroom organization, and learning difficulties. The teacher's own competence, motivation, expectation and belief are important in student success. It is vital that teachers know their own self-

efficacy beliefs in students' success. The stronger the perceptions of teachers about their self-efficacy, the more they lead their behaviors in the conduct of education and training.

According to the data obtained in the study, it has been determined that the quality of the education given by the teachers with high self-efficacy is higher, and the students with high self-efficacy are more successful and able to express themselves more easily in the trainings given by the teachers. In the study conducted by Çolak (2019), it was concluded that teachers with high self-efficacy are successful in their training and can communicate easily with their environment. When Yılmaz (2010) examined the self-efficacy levels of teachers for certain variables in his study, he found that the self-efficacy levels of male teachers were lower than the self-efficacy levels of female teachers. It has been determined that teachers with high self-efficacy work more selflessly.

As a result of the study, teachers' high self-efficacy levels; Teachers should prioritize learning activities at every stage of their lives, perceive learning as a lifelong process, be aware of their cognitive skills, have adequate social relations, seek to add meaning to their lives, feel good physically, have a positive emotional structure, and strive for improvement, It has been determined that it provides a positive, aware, sensitive and compassionate classroom climate, a high sense of joy and commitment to the profession, contribution and happiness, and personal satisfaction from the profession.

In order to increase the learning tendencies of the individuals who will become teachers, the activities of the clubs within the universities can be increased. Personal experiences are sources that increase individuals' self-efficacy perceptions. School experience lessons can be multiplied to increase teachers' experience in order to improve their self-efficacy perceptions. Quantitative and qualitative studies can be encouraged to make better analyzes of self-efficacy perceptions in teacher candidates according to their departments.